

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
MACIEJ SZPUNAR
esitatud 12. juulil 2018¹

Kohtuasi C-238/17

**UAB „Renerga“
versus
AB „Energijos skirstymo operatorius“
AB „Lietuvos energijos gamyba“
Menetluses osalesid:
UAB „BALTPOOL“,
Lietuvos Respublikos Vyriausybė,
Achema AB,
Achemos Grupė UAB**

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Vilniaus miesto apylinkės teismas (Vilniuse esimese astme kohus, Leedu))

Eelotsusetaotlus – Elektrienergia siseturg – Direktiiv 2009/72/EÜ – Artikli 3 lõige 2 – Avalike teenuste osutamise kohustused – Artikli 3 lõige 6 – Rahaline hüvitis – Artikli 3 lõige 15 – Liikmesriigi kohustus teavitada komisjoni kõigist universaalteenuse ja avalike teenuste osutamise kohustuste täitmisega seoses võetud meetmetest – Artikli 36 punkt f – Reguleeriv asutus

1. Käesolev Vilniaus miesto apylinkės teismase (Vilniuse esimese astme kohus, Leedu) eelotsusetaotlus tuleneb elektrienergia tootja ja kahe elektrienergiat ostva ettevõtja vahelisest vaidlusest, mille ese on avalike teenuste osutamise hüvitise väidetav hilinenult maksmine viimati nimetatud ettevõtjate poolt elektrienergia tootjale.

2. Teen Euroopa Kohtule ettepaneku otsustada nii, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimused on vastuvõetamatud, kuna direktiivi 2009/72/EÜ² kohane avalike teenuste osutamise kohustus puudub. Käesolev asi ei kuulu lihtsalt direktiivi 2009/72 kohaldamisalasse.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

3. Direktiivi 2009/72 põhjendused 46 ja 50 on sõnastatud järgmiselt:

„(46) Käesoleva direktiivi põhinõue on arvestamine avalike teenuste osutamise nõuetega ning seetõttu on tähtis, et käesolevas direktiivis käsitletakс kõigis liikmesriikides järgitavaid ühiseid miinimumstandardeid, milles arvestatakse tarbijakaitse, varustuskindluse, keskkonnakaitse ja

¹ Algeel: inglise.

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta direktiiv 2009/72/EÜ, mis käsitleb elektrienergia siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2003/54/EÜ (ELT 2009, L 211, lk 55).

samaväärse konkurentsitaseme eesmärke kõigis liikmesriikides. On oluline, et avalike teenustega seotud nõudeid saaks tõlgendada riiklikul tasandil, võttes arvesse riiklikke tingimusi ja järgides ühenduse õigusakte.

[...]

- (50) Avaliku teenusega seotud nõudeid, sealhulgas universaalteenusega seotud nõudeid ja neist tulenevaid ühiseid miinimumstandardeid on vaja veelgi tugevdada, et tagada kõikidele tarbijatele, eelkõige kaitsetumatele tarbijatele võimalus konkurentsist ja õiglastest hindadest kasu saada. Avaliku teenuse nõuded tuleks määratleda riigi tasandil, võttes arvesse siseriiklikke tingimusi; liikmesriigid peaksid siiski austama ühenduse õigust. [...]"

4. Direktiivi 2009/72 artikli 3 lõiked 2, 6 ja 15 sätestavad:

„2. Liikmesriigid võivad asutamislepingu asjakohaseid sätteid, eelkõige artiklit 86 täielikult arvesse võttes ja üldist majandushuvi silmas pidades kehtestada elektrisektori ettevõtjatele avalike teenuste osutamise kohustused, mis on seotud turvalisusega, sealhulgas varustuskindlusega, tarnete korrapärasuse, kvaliteedi ja hinnaga ning keskkonnakaitsega, sealhulgas energiatõhususe, taastuvate energiaallikate ja kliimakaitsega. Need kohustused peavad olema selgelt määratletud, läbipaistvad, mittediskrimineerivad ja kontrollitavad ning tagama ühenduse elektriettevõtjatele võrdse juurdepääsu liikmesriikide tarbijaskonnale. Seoses käesolevas lõikes nimetatud varustuskindluse, energiatõhusust edendava nõudluse juhtimise ja keskkonnakaitse ning taastuvate energiaallikate eesmärkide täitmisega võivad liikmesriigid rakendada pikaajalist planeerimist, võttes arvesse kolmandate isikute võimalusi võrgule juurde pääseda.

[...]

6. Kui liikmesriik annab tasuks lõigetes 2 ja 3 sätestatud kohustuste täitmise eest rahalist hüvitist, muud liiki hüvitisi ja ainuõigusi, tehakse seda mittediskrimineerivalt ja läbipaistvalt.

[...]

15. Käesoleva direktiivi jõustumisel teavitavad liikmesriigid komisjoni kõigist universaalteenuse ja avalike teenuste osutamise kohustuste täitmisega seoses võetud meetmetest, sealhulgas tarbija- ja keskkonnakaitse meetmetest, ning nende võimalikust mõjust siseriiklikule ja rahvusvahelisele konkurentsile, olenemata sellest, kas need meetmed nõuavad või ei nõua erandi tegemist käesolevast direktiivist. Seejärel teavitavad nad komisjoni iga kahe aasta järel kõigist nende meetmete muudatustest, olenemata sellest, kas need nõuavad või ei nõua erandi tegemist käesolevast direktiivist.“

5. Direktiivi 2009/72 artikli 36 punkt f näeb ette järgmist:

„Kõnealuses direktiivis täpsustatud reguleerimisülesannete täitmisel võtab reguleeriv asutus kõik mõistlikud meetmed, et tihedas koostöös teiste asjaomaste riiklike ametiasutustega, kaasa arvatud konkurentsiasutustega, ning piiramata nende pädevust, saavutada artiklis 37 sätestatud kohustuste ja volituste raames järgmised eesmärgid:

[...]

- f) tagada, et võrguettevõtjatele ja võrgu kasutajatele pakutakse nii lühikeses kui ka pikas perspektiivis asjakohaseid stiimuleid süsteemi jõudluse tõhustamiseks ja turgude integreerimise soodustamiseks“.

Leedu õigus

6. Direktiiv 2009/72 on võetud Leedu õigusesse üle energiaseaduse (Energetikos įstatymas), elektrienergia seaduse (Elektros energetikos įstatymas) ja taastuvenergiaseadusega (Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymas).

7. Elektrienergia seaduse sätetele tuginedes võttis Leedu valitsus 18. juulil 2012 vastu otsuse nr 916, millega kiidetakse heaks avalike teenuste osutamise kord elektrienergiasektoris (Vyriausybės nutarimas Nr. 916 Dėl Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo). Viidatud otsuse punkti 3 kohaselt hallatakse „avalike teenuste osutamise hüvitist“ kooskõlas valitsuse 19. septembri 2012. aasta otsusega nr 1157, millega kiidetakse heaks elektrienergiasektoris avalike teenuste osutamise hüvitise haldamise kord (Vyriausybės nutarimas Nr. 1157 Dėl Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje lėšų administravimo tvarkos aprašo patvirtinimo).

8. Otsuse nr 916 punkt 18.1³ näeb ette võimaluse peatada ajutiselt otsuses loetletud avalike teenuste eest ettevõtjatele hüvitise maksmine otsuses nr 1157 sätestatud asjaoludel ja tingimustel, kui avaliku teenuse osutaja või temaga seotud isik jätab täielikult või osaliselt tasumata otsuse nr 1157 punktis 16 ette nähtud tarbitud elektrienergia eest tasumisele kuuluva avalike teenuste osutamise hüvitise⁴.

9. Otsus nr 1157 määratleb mõiste „seotud isik“ (punkt 3.5).⁵ Punktis 26.1 on sätestatud, et jaotusvõrguettevõtja, ostev ettevõtja ja haldur on kohustatud peatama avalike teenuste osutajatele hüvitise maksmise juhul, kui avalike teenuste osutaja ja/või temaga seotud isik jätab täielikult või osaliselt tasumata tarbitud elektrienergia eest tasumisele kuuluva avalike teenuste osutamise hüvitise. Samas sättes on kindlaks määratud, millal võidakse avalike teenuste osutamise hüvitise maksmine taastada. Otsuse nr 1157 punktis 26.2 on ette nähtud, et kui avalike teenuste osutaja eraldub omavahel seotud isikute rühmast, milles vähemalt üks isik on jätnud täielikult või osaliselt tasumata tarbitud elektrienergia eest tasumisele kuuluva hüvitise, makstakse talle väljamaksmata avalike teenuste osutamise hüvitist alles siis, kui temaga varem seotud isikud on ära maksnud kogu avalike teenuste osutamise hüvitise, mis kuulub tasumisele tarbitud elektrienergia eest selle perioodi jooksul, mis eelnes tema eraldumisele omavahel seotud isikute rühmast.

Asjaolud, menetlus ja eelotsuse küsimused

10. Põhikohtuasja hageja UAB „Renerga“ (edaspidi „Renerga“) käitab viit elektriijaama, milles toodetakse elektrienergiat taastuvenergiaallikatest. Renerga tarnib toodetud elektrienergia elektrivõrku.

11. Koos ettevõtjaga Achema ja teiste ettevõtjatega kuulub Renerga kontserni Achemos Grupė UAB (edaspidi „kontsern Achema“).

12. Renerga ja kostjate (AB Energijos skirstymo operatorius ja AB Lietuvos energijos gamyba) vahel 7. jaanuaril 2013 ja 19. juunil 2013 sõlmitud lepingute kohaselt kohustub Renerga kostjatele müüma kogu toodetud ja võrku tarnitud elektrienergia ning kostjad kohustuvad selle ostma ja selle eest tasuma. Viidatud lepingute kohaselt moodustub hind, mida peavad kostjad Renergale kõnealuse elektrienergia eest maksma, elektrienergia turuhinnast ja avalike teenuste osutamise hüvitisest, mis vastab i) õigusnormides sätestatud tingimustel Renerga toodetud elektrienergia suhtes kohaldatava hinna ja ii) turuhinna vahele.

3 Punkt 18.1 lisati otsusesse nr 916 valitsuse 25. jaanuari 2016. aasta otsusega nr 76 tehtud muudatusega.

4 Eelotsusetaotlus ei sisalda täpsemaid andmeid kõnealuse tarbitud elektrienergia eest tasumisele kuuluva avalike tavalike teenuste osutamise hüvitise olemuse ega tingimuste kohta.

5 Seda muudeti valitsuse 27. jaanuari 2016. aasta otsusega nr 77.

13. Avalike teenuste osutamise hüvitise haldur BALTPPOOL teatas 25. veebruari 2016. aasta teatisega nr 16-SD-108 kostjatele, et otsuste nr 916 ja nr 1157 kohaselt tuli Renergale avalike teenuste osutamise hüvitise maksmine peatada seniks, kuni Achema või teised temaga seotud isikud on täielikult tasunud tarbitud elektrienergia eest tasumisele kuuluva avalike teenuste osutamise hüvitise. BALTPPOOLi väitel ei olnud Achema täielikult täitnud oma kohustust tasuda tarbitud elektrienergia eest tasumisele kuuluvat avaliku teenuse osutamise hüvitist. Kuna Achema kapital täielikult ja kontrolliv osalus Renergas on kontsernil Achema, tuli Achemat ja Renergat käsitada seotud isikutena.

14. 26. veebruaril 2016 teatas kostja AB Energijos skirstymo operatorius Renergale, et avalike teenuste osutamise hüvitise maksmine Renergale on peatatud. 8. märtsil 2016 edastas teine kostja AB Lietuvos energijos gamyba Renergale samalaadse teate, milles oli märgitud, et avalike teenuste osutamise hüvitise maksmine talle peatatakse määramata ajaks ja Renergale makstakse välja üksnes temalt ostetud elektrienergia turuhind.

15. BALTPPOOL kinnitas 10. märtsi 2016. aasta teatisega nr 16-SD-135 Renergale, et avalike teenuste osutamise hüvitise maksmine on peatatud, ning täpsustas, et 31. jaanuaril 2016 oli Achemale saadetud arve kogusummas 629 794,15 eurot, sealhulgas käibemaks, mille tasumise tähtpäev oli 24. veebruar 2016. Kuna Achema seda arvet 25. veebruari 2016. aasta seisuga tasunud ei olnud, siis peatati avalike teenuste osutamise hüvitise maksmine Achemale ja kõikidele isikutele, keda käsitati temaga seotud isikutena.

16. Kuna kostjad jätsid täitmata oma kohustuse tasuda Renergale temalt ostetud elektrienergia koguhind, eelkõige selle hinna osaks olev avalike teenuste osutamise hüvitis, mille tasumine elektrienergia hinna osana oli ette nähtud lepingutega, tekkis neil Renerga ees väljamaksmata avalike teenuste osutamise hüvitise osas võlg 1 248 199,81 eurot.

17. Kõnealune võlg tasuti Renergale 21. aprillil 2016 pärast BALTPPOOLi otsuseid nr 16-SD-188 ja nr 16-SD-189, mis olid adresseeritud kostjatele ja puudutasid avalike teenuste osutamise hüvitise maksmise taastamist.

18. Renerga esitas 12. detsembril 2016 Vilniaus miesto apylinkės teismasele (Vilniuse esimese astme kohus, Leedu) hagi, milles palus kohtul mõista kostjatelt kahjuhüvitisena välja 9172,84 eurot ja 572,82 eurot, mis on viivis selle eest, et viimased maksid hagejale 7. jaanuari ja 19. juuni 2013. aasta elektrienergia ostu-müügi lepingutes sätestatud avalike teenuste osutamise hüvitise hilinenult. Peale selle palub Renerga mõista kostjatelt välja intress 8,05% aastas.

19. Võttes arvesse seda, et vaidlus nõuab direktiivi 2009/72 mitme sätte selgitamist, otsustas Vilniaus miesto apylinkės teismas (Vilniuse esimese astme kohus, Leedu) 11. aprilli 2017. aasta otsusega, mis saabus Euroopa Kohtusse 9. mail 2017, menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas direktiivi 2009/72 artikli 36 punktis f sätestatud eesmärki „tagada, et võrguettevõtjatele ja võrgu kasutajatele pakutakse nii lühikeses kui ka pikas perspektiivis asjakohaseid stiimuleid süsteemi jõudluse tõhustamiseks ja turgude integreerimise soodustamiseks“, mis on kehtestatud reguleerivale asutusele, kes täidab direktiivis 2009/72 kindlaks määratud reguleerimisülesandeid, tuleb mõista ja tõlgendada nii, et see keelab jätta stiimulid pakkumata (jätta maksmata avalike teenuste osutamise hüvitis) ja neid piirata?

2. Arvestades asjaolu, et direktiivi 2009/72 artikli 3 lõikes 2 on sätestatud, et avalike teenuste osutamise kohustused peavad olema selgelt määratletud, läbipaistvad, mittediskrimineerivad ja kontrollitavad, ning direktiivi 2009/72 artikli 3 lõikes 6 on sätestatud, et rahalist hüvitist avalikke teenuseid osutavatele isikutele tuleb anda mittediskrimineerivalt ja läbipaistvalt, on vaja selgitust järgneva kohta:
 - 2.1. Kas direktiivi 2009/72 artikli 3 lõikeid 2 ja 6 tuleb tõlgendada nii, et need keelavad avalike teenuste osutajatele antavate stiimulite piiramise juhul, kui nad täidavad avalike teenuste osutamisega seoses võetud kohustusi nõuetekohaselt?
 - 2.2. Kas liikmesriigi õigusega kehtestatud kohustus peatada avalike teenuste osutajatele rahalise hüvitise maksmine olenemata avalike teenuste osutaja avalike teenuste osutamisega seotud tegevusest ja tema võetud kohustuste täitmisest, vaid sidudes avalike teenuste osutamise hüvitise maksmise piiramise (peatamise) avalike teenuste osutajaga seotud isiku (milles kontrolliv osalus kuulub samale ettevõtjale, kellele kuulub kontrolliv osalus ka avalike teenuste osutajas) tegevuse ja kohustuste täitmisega seoses viimati nimetatud isiku tarbitud elektrienergia eest tasumisele kuuluva avalike teenuste osutamise hüvitisega, tuleb lugeda diskrimineerivaks, ebaselgeks ja õiglast konkurentsi piiravaks direktiivi 2009/72 artikli 3 lõigete 2 ja 6 tähenduses?
 - 2.3. Kas liikmesriigi õigusega kehtestatud kohustus peatada avalike teenuste osutajatele makstava rahalise hüvitise maksmine, samas kui avalike teenuste osutajatel säilib kohustus täita jätkuvalt täielikult oma avalike teenuste osutamise kohustused ja sellega seotud lepingulised kohustused elektrienergiat ostvate ettevõtjate ees, tuleb lugeda diskrimineerivaks, ebaselgeks ja õiglast konkurentsi piiravaks direktiivi 2009/72 artikli 3 lõigete 2 ja 6 tähenduses?
 3. Kas direktiivi 2009/72 artikli 3 lõike 15 kohaselt, mis nõuab liikmesriikidelt Euroopa Komisjoni teavitamist iga kahe aasta järel kõigist universaalteenuse ja avalike teenuste osutamise kohustuste täitmisega seoses võetud meetmete muudatustest, on selline liikmesriik, kes on riigisisestes õigusaktides kehtestanud alused, eeskirjad ja mehhanismi avalike teenuste osutajatele makstava hüvitise piiramiseks, kohustatud Euroopa Komisjoni sellistest uutest õigusaktidest teavitama?
 4. Kas olukord, kus liikmesriik kehtestab riigisisestes õigusaktides alused, eeskirjad ja mehhanismi avalike teenuste osutajatele makstava hüvitise piiramiseks, on vastuolus direktiivi 2009/72 rakendamise eesmärkide ning liidu õiguse üldpõhimõtetega (õiguskindlus, õiguspärane ootus, proportsionaalsus, läbipaistvus ja mittediskrimineerimine)?“
20. Euroopa Kohus küsis 28. veebruaril 2018 oma kodukorra artikli 101 kohaselt eelotsusetaotluse esitanud kohtult selgitusi; eelotsusetaotluse esitanud kohus esitas selgitused 26. märtsil 2018.
21. Kirjalikud seisukohad esitasid põhikohtuasja pooled, kontsern Achema, BALTPPOOL, Leedu valitsus ja Euroopa Komisjon. Kõik nimetatud isikud peale põhikohtuasja kostjate osalesid ka 3. mai 2018. aasta kohtuistungil.

Hinnang

Vastuvõetavus

Ese

22. Oma küsimustega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2009/72 eri sätteid ja liidu õiguse üldpõhimõtteid keelavad kohaldada liikmesriigi õigusnorme, mis näevad ette võimaluse peatada elektrienergia tootjatele taastuenergiaallikatest elektrienergia tootmise edendamise eesmärgil avalike teenuste osutamise hüvitise maksmise seniks, kuni tootjatega seotud isikud on tasunud tarbitud elektrienergia eest tasumisele kuuluva avalike teenuste osutamise hüvitise.

23. Käesolevas kohtuasjas tuleneb vaidlusest, mis tekkis elektrienergia tootja Renerga ja kahe ettevõtja Energijos skirstymo operatorius ja Lietuvos energijos gamyba vahel seoses lepingutega, mille kohaselt kohustub esimesena nimetatud ettevõtja *müüma* kogu elektrienergia, mida ta toodab (ja mis on toodetud taastuenergiaallikatest), viimasena nimetatud ettevõtjatele. Kaks ostvat ettevõtjat on omakorda kohustatud tasuma ostetud elektrienergia eest. Lepingud ei kohusta Renergat aga elektrienergiat tegelikult *tootma*. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu selgitustest saan aru nii, et lepingutega luuakse õigussuhted, mille suhtes kohaldatakse tsiviilõigust.

24. Kõnealuse asja määrav asjaolu on viis, kuidas arvutatakse kahe ettevõtja ostetud elektrienergia hind: elektrienergia turuhinnale lisatakse nn avalike teenuste osutamise hüvitis. Kõnealune avalike teenuste osutamise hüvitis ning selle haldamise kord on ette nähtud eelkõige otsustega nr 916 ja nr 1157.

25. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu menetlus puudutab hagi, millega nõutakse avalike teenuste osutamise hüvitise *hilinenult maksmisest* põhjustatud kahju hüvitamist. Järelikult käsitlevad viidatud küsimused üksnes *sellise hüvitise maksmise korda reguleerivaid sätteid*, mitte teenuseosutaja (algset) õigust avalike teenuste osutamise hüvitisele, rääkimata sellise hüvitise võimalikust kvalifitseerimisest ebaseaduslikuks riigiabiks.

26. Eelotsuse küsimused eeldavad siiski, et liikmesriik (Leedu Vabariik) oli tegelikult kehtestanud Renergale kohustuse osutada avalikke teenuseid.

27. Leian, et see ei ole nii, ning seetõttu on eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimused minu arvates vastuvõetamatud. Puudub liikmesriigi akt, millega oleks kehtestatud avalike teenuste osutamise kohustus.

Direktiivi 2009/72 artikli 3 lõige 2

28. Direktiivi 2009/72 artikli 3 lõike 2 kohaselt võivad liikmesriigid aluslepingu asjakohaseid sätteid, eelkõige ELTL artiklit 106 täielikult arvesse võttes ja üldist majandushuvi silmas pidades kehtestada elektrisektori ettevõtjatele avalike teenuste osutamise kohustused, mis on seotud turvalisusega, sealhulgas varustuskindlusega, tarnete korrapärasuse, kvaliteedi ja hinnaga ning keskkonnakaitsega, sealhulgas energiatõhususe, taastuvate energiaallikate ja kliimakaitsega. ELTL artikli 106 lõige 2 sätestab omakorda, et ettevõtjad, kellele on „antud“ üldist majandushuvi esindavate teenuste osutamine, alluvad aluslepingute eeskirjadele, eriti konkurentsieeskirjadele niivõrd, kui võrd nimetatud eeskirjade kohaldamine juriidiliselt ega faktiliselt ei takista nendele määratud eriülesannete täitmist.

29. Mõlemale viidatud sättele on ühine see, et *liikmesriik* on see, kes kehtestab üldist majandushuvi silmas pidades avalike teenuste osutamise kohustuse (direktiivi 2009/72 artikli 3 lõige 2) või annab ettevõtjatele üldist majandushuvi esindavate teenuste osutamise (ELTL artikli 106 lõige 2).

30. Renergale ei seata avalike teenuste osutamise kohustust mitte ühegi käesoleva ettepaneku õiguslikku raamistikku käsitlevas osas viidatud Leedu õigusaktiga.

31. Otsused nr 916 ja nr 1157 piirduvad eelkõige elektrienergiasektoris avalike teenuste osutamise korra reguleerimise ja elektrienergiasektoris avalike teenuste osutamise hüvitise haldamise korra heakskiitmisega. Nimetatud otsuste sätetega ei seata kohustusi taastuenergiaallikaid kasutavatele elektrienergia tootjatele. Kuskil ei ole sätestatud, et selline äriühing nagu Renerga oleks kohustatud tootma või tarnima sellist elektrienergiat.

32. Seega puudub liikmesriigi akt.

33. Sellist kohustust ei tulene ka põhikohtuasja poolte vahel sõlmitud lepingutest.

34. Olenemata küsimusest, kas eraõiguslik *leping* saab põhimõtteliselt sisaldada avalike teenuste osutamise kohustust, mille on kehtestanud liikmesriik, ei suuda ma lepingus tuvastada avalike teenuste osutamise *kohustust*. Lepingud, mis on sõlmitud vabalt ja paistab, et ilma avaliku võimu sekkumiseta, näevad lihtsalt ette, et Renerga kohustub müüma kostjatele oma elektrijaamades toodetud ja võrku tarnitud elektrienergia, mis on taastuenergiaallikatest toodetud energia, ning kostjad kohustuvad selle elektrienergia ostma. Näib, et Renerga üksnes kasutas oma lepinguvabadust ja võttis seega kohustuse⁶ vabatahtlikult. Selliseid toiminguid ei saa minu hinnangul käsitada kohustusena direktiivi 2009/72 artikli 3 lõike 2 tähenduses.

35. Järelikult ei saanud Leedu Vabariik kehtestada avalike teenuste osutamise kohustust direktiivi 2009/72 artikli 3 lõike 2 tähenduses.

36. Väärrib märkimist, et see näib olevat ka eelotsusetaotluse esitanud kohtu seisukoht, sest kuigi eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et otsuse nr 916 punktide 7.1 ja 8.1 kohaselt käsitatakse Renergat avalike teenuste osutajana,⁷ leiab kohus samal ajal – nagu nähtub tema vastusest Euroopa Kohtu palvele anda selgitusi –, et Renergal ei olnud avalike teenuste osutamise kohustust *direktiivi 2009/72 artikli 3 tähenduses*.

37. Täielikkuse huvides tuleb rõhutada et käesoleva eelotsusetaotluse seisukohast ei ole oluline, et – nagu märkis eelotsusetaotluse esitanud kohus – Renerga täitis nõuetekohaselt oma lepingulisi kohustusi, see tähendab, et ta tarnis taastuenergiaallikast toodetud elektrienergiat kostjate võrku, samas kui kostjad ei teinud oma lepingulist vastusooritust maksta Renergale selle eest elektrienergia täielik ostuhind, sealhulgas avalike teenuste osutamise hüvitis.

38. Küsimusele, mil määral jätsid lepingupooled oma neist lepingutest tulenevad kohustused täitmata, ja küsimusele, kas nad saavad selles kontekstis tugineda otsustele nr 916 ja nr 1157, peavad vastama liikmesriigi kohtud. Nagu selgitatud, direktiiv 2009/72 siin mängu ei tule.

39. Olen teadlik, et kui liikmesriigi kohtute esitatud küsimused puudutavad liidu õiguse sätte tõlgendamist, on Euroopa Kohus põhimõtteliselt kohustatud neile vastama.⁸ Leian, et käesolev asi ei võimalda siiski Euroopa Kohtul anda esitatud küsimustele tarvilikku vastust, võttes arvesse seda, et direktiivi 2009/72 eri sätete taotletud tõlgendamine ei ole ilmselgelt kuidagi seotud põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega.⁹

6 Müüa, kuid mitte toota.

7 Nagu on käesolevas ettepanekus märgitud juba eespool – ilma, et oleks täpsustatud, milles avalik teenus seisneb.

8 Vt Euroopa Kohtu 17. juuli 1997. aasta kohtuotsus Leur-Bloem (C-28/95, EU:C:1997:369, punkt 25) ja 2. märtsi 2017. aasta kohtuotsus Pérez Retamero (C-97/16, EU:C:2017:158, punkt 21).

9 Vt sarnaste olukordade kohta Euroopa Kohtu 7. juuli 2011. aasta kohtuotsus Agafitei jt (C-310/10, EU:C:2011:467, punkt 27) ja 2. märtsi 2017. aasta kohtuotsus Pérez Retamero (C-97/16, EU:C:2017:158, punkt 22).

Järeldus

40. Eeltoodud arutluskäigule tuginedes leian, et käesolevas asjas esitatud eelotsusetaotlus on vastuvõetamatu.

Sisulised küsimused (juhuks, kui eelotsusetaotlus loetakse vastuvõetavaks)

41. Oma ettepaneku ülejäänud osa esitan juhuks, kui Euroopa Kohus ei peaks nõustuma minu eespool tehtud järeldusega ning otsustab hoopis eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimustele vastata.

Esimene küsimus

42. Oma esimese küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt tuvastada, kas direktiivi 2009/72 artikli 36 punkti f tuleb tõlgendada nii, et see keelab reguleerival asutusel jätta stiimulid, sealhulgas avalike teenuste osutamise hüvitis, pakkumata ja need keelata.

43. Direktiivi 2009/72 artikkel 36 määrab kindlaks reguleeriva asutuse üldesmärgid. Viidatud artiklis on sätestatud, et kõnealuses direktiivis täpsustatud reguleerimisülesannete täitmisel võtab reguleeriv asutus kõik mõistlikud meetmed, et saavutada rida eesmärke,¹⁰ mille hulka kuulub eesmärk tagada, et võrguettevõtjatele ja võrgu kasutajatele pakutakse nii lühikeses kui ka pikas perspektiivis asjakohaseid stiimuleid süsteemi jõudluse tõhustamiseks ja turgude integreerimise soodustamiseks (artikli 36 punkt f).

44. Minu jaoks on arusaamatu, mis otsast on selle sätte tõlgendamine oluline põhikohtuasja vaidluse lahendamise seisukohast.

45. Põhikohtuasja esemeks ei ole reguleeriva asutuse tegevus.¹¹ Eelotsusetaotluse esitanud kohus ei ole pealegi kusagil selgitanud, kuidas on taastuenergiaallikatest elektrienergiat tootvatele ettevõtjatele hüvitise maksmise ajutine peatamine seotud stiimuliga, mille eesmärk on tõhustada süsteemi jõudlust.

46. Seepärast teen ettepaneku vastata esimesele eelotsuse küsimusele nii, et direktiivi 2009/72 artikli 36 punkt f ei keela kohaldada liikmesriigi õigusnorme, mis näevad ette võimaluse peatada elektrienergia tootjatele taastuenergiaallikatest elektrienergia tootmise edendamise eesmärgil hüvitise maksmise seniks, kuni tootjaga seotud isikud on tasunud tarbitud elektrienergia eest tasumisele kuuluva avalike teenuste osutamise hüvitise.

Teine küsimus

47. Teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas direktiivi 2009/72 artikli 3 lõiked 2 ja 6 keelavad kohaldada liikmesriigi õigusnorme, mis lubavad alustel, mis ei ole vahetult seotud mitte taastuenergiaallikatest elektrienergiat tootvate ettevõtjate, vaid tootjaga seotud isikute tegevusega, peatada tootjatele avalike teenuste osutamise hüvitise maksmine, isegi kui viimased täidavad kõik oma lepingulised kohustused nendelt elektrienergiat ostvate ettevõtjate ees. Peale selle palub eelotsusetaotluse esitanud kohus selgitada, kas hüvitise maksmise kord, mis võimaldab sellise hüvitise maksmise peatada, on diskrimineeriv, ebaselge ja konkurentsi piirav.

¹⁰ Kõike seda nende artiklis 37 sätestatud kohustuste ja volituste raames ning tihedas koostöös teiste asjaomaste riiklike ametiasutustega, kaasa arvatud konkurentiasutustega, ning piiramata nende pädevust.

¹¹ Direktiivi 2009/72 artikli 35 lõike 1 kohaselt määrab liikmesriik ühe riikliku reguleeriva asutuse. Eelotsusetaotluses ei ole täpsustatud, millise asutuse on Leedu Vabariik määranud selliseks asutuseks (see on Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija – <https://ec.europa.eu/energy/en/national-regulatory-authorities>). Selle asemel viidatakse kahel korral Leedu valitsusele.

48. Direktiivi 2009/72 artikli 3 lõige 6 näeb ette, et kui liikmesriik annab tasuks sama artikli lõigetes 2 ja 3 sätestatud kohustuste täitmise eest rahalist hüvitist, muud liiki hüvitisi ja ainuõigusi, siis tuleb seda teha mittediskrimineerivalt ja läbipaistvalt.

49. Nimetatud sättes kasutatud sõna „kui“ viitab sellele, et liikmesriikidel ei ole kohustust maksta rahalist hüvitist ettevõtjatele, kellele on seatud avalike teenuste osutamise kohustused direktiivi 2009/72 artikli 3 lõike 2 tähenduses.

50. Pealekauba tuleb märkida, et direktiivi 2009/72 põhjendusest 46 – milles on märgitud, et kõnealuses direktiivis käsitletakse „ühiseid miinimumstandardeid“, milles arvestatakse muu hulgas keskkonnakaitset – nähtub, et direktiiv ei ühtlusta täielikult ja ammendavalt kõiki sellega hõlmatud aspekte.

51. Direktiiv ei sisalda täpseid eeskirju tugimeetmete kohaldamiseks liikmesriikide avalike teenuste osutajate suhtes. Selle põhjal teen järelduse, et seni, kuni liikmesriigid järgivad üldpõhimõtteid – nagu mittediskrimineerimise ja läbipaistvuse põhimõte –, on neil teatav kaalutusõigus.

52. Viimaks on Euroopa Kohus direktiivile 2009/72 eelnenud direktiivi¹² kohta märkinud, et liikmesriikidel on õigus määratleda oma üldist majandushuvi esindavate teenuste ulatus ja korraldus. Eelkõige võivad nad arvesse võtta oma riigisisesse poliitika eesmäärke.¹³

53. Seepärast teen ettepaneku vastata teisele eelotsuse küsimusele nii, et direktiivi 2009/72 artikli 3 lõiked 2 ja 6 ei keela kohaldada liikmesriigi õigusnorme, mis lubavad alustel, mis ei ole vahetult seotud mitte taastuenergiaallikatest elektrienergiat tootvate ettevõtjate, vaid tootjaga seotud isikute tegevusega, peatada tootjatele avalike teenuste osutamise hüvitise maksmine, isegi kui viimased täidavad kõik oma lepingulised kohustused nendelt elektrienergiat ostvate ettevõtjate ees.

Kolmas küsimus

54. Kolmanda eelotsuse küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas kooskõlas direktiivi 2009/72 artikli 3 lõikega 15 oli Leedu Vabariik kohustatud teavitama komisjoni avalike teenuste osutajatele tugimeetme kohaldamise peatamise võimaluse ettenägemisest liikmesriigi õigusnormides.

55. Direktiivi 2009/72 artikli 3 lõike 15 kohaselt teavitavad liikmesriigid komisjoni kõigist universaalteenuse ja avalike teenuste osutamise kohustuste täitmisega seoses võetud meetmetest, sealhulgas keskkonnakaitsemeetmetest, olenemata sellest, kas need meetmed nõuavad või ei nõua erandi tegemist direktiivist. Samuti peavad nad teavitama komisjoni iga kahe aasta järel kõigist nende meetmete muudatustest, olenemata sellest, kas need nõuavad või ei nõua erandi tegemist direktiivist.

56. Mulle jääb arusaamatuks, kuidas saab maksmise korra muutmine ja maksete peatamine olla avalike teenuste osutamise kohustuse *täitmisega* seoses võetud meede direktiivi 2009/72 artikli 3 lõike 15 tähenduses.

57. Teen seega ettepaneku vastata kolmandale küsimusele nii, et direktiivi 2009/72 artikli 3 lõige 15 ei kohusta liikmesriike teavitama komisjoni avalike teenuste osutajatele tugimeetme kohaldamise peatamise võimaluse ettenägemisest liikmesriigi õigusnormides.

12 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2003. aasta direktiiv 2003/54/EÜ, mis käsitleb elektrienergia siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 96/92/EÜ (ELT 2003, L 176, lk 37; ELT eriväljaanne 12/02, lk 211).

13 Vt Euroopa Kohtu 21. detsembri 2011. aasta kohtuotsus ENEL (C-242/10, EU:C:2011:861, punkt 50).

Neljas küsimus

58. Neljanda eelotsuse küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas olukord, kus liikmesriik kehtestab riigisisestes õigusaktides alused, eeskirjad ja mehhanismi avalike teenuste osutajatele makstava hüvitise piiramiseks, on vastuolus direktiivi 2009/72 rakendamise eesmärkide ning liidu õiguse üldpõhimõtetega (õiguskindlus, õiguspärane ootus, proportsionaalsus, läbipaistvus ja mittediskrimineerimine).

59. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu antud teave ei anna mulle pidepunkte hindamiseks, mil määral võib eespool nimetatud liidu õiguse üldpõhimõtteid olla rikutud.

60. Asjasse puutuvaid elemente käsitlesin pealegi juba eelotsusetaotluse vastuvõetavuse ja teise küsimuse hindamisel. Kui võtta seisukoht, et käesoleva kohtuasja ese kuulub direktiivi 2009/72 kohaldamisalasse, ei ole nimelt enam vajadust tugineda eelotsusetaotluse esitanud kohtu viidatud esmase õiguse põhimõtetele.

Ettepanek

61. Eeltoodud kaalutlustele tuginedes teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Vilniaus miesto apylinkės teismase (Vilniuse esimese astme kohus, Leedu) eelotsuse küsimustele järgmiselt:

Vilniaus miesto apylinkės teismase (Vilniuse esimese astme kohus, Leedu) 11. aprilli 2017. aasta eelotsusetaotlus on vastuvõetamatu.